

ภาษาไทย กับ ความเป็นชาติ

.....ความถือตัวว่าเป็นไทย เป็นสมบัติมีค่าสูงสุด เพราะเป็นมรดกที่เราได้รับสืบทอดจาก
บรรพบุรุษและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เราารวมกันได้ ให้เราดำรงชาติประเทศและเอกราช
สืบมาได้ ทุกคนต้องรักษาความเป็นไทยไว้ให้มั่นคง.....

พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน

ภาษาไทยเป็นมรดกวัฒนธรรมที่
บรรพบุรุษไทยได้สร้างสมไว้ และถ่ายทอด
สืบทอดกันมาจนถึงคนไทยรุ่นปัจจุบัน เป็นที่
น่ายกย่องภูมิใจยิ่งที่เรามีภาษาไทยเป็นภาษา
ประจำชาติสำหรับใช้สื่อความหมายกันได้
ทั่วประเทศ ภาษาไทยเรามีความเจริญ
งอกงาม ด้วยเหตุผลที่เราสามารถดำรงรักษา
ส่วนที่เป็นของเดิมไว้ได้ และยังสามารถสร้างส่วนหนึ่งที่เป็น
ของใหม่ให้ผสมกลมกลืนกับของเดิมได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าชนชาติใดที่ไม่มีภาษาชาติตนเอง ต้อง
หยิบยืมภาษาอื่นมาใช้ ย่อมไม่มีความภูมิใจในชาติของตน

* อัญชลี ทองอม

ชนชาติไทยนับว่าโชคดีที่ บรรพบุรุษแต่ครั้ง
โบราณกาล มีความเข้าใจ และรู้ซึ่งถึงความ
สำคัญของภาษาของชาติ จึงได้สร้างภาษา
ไทยให้เป็นภาษาประจำชาติ อันประกอบด้วย
กฎเกณฑ์ที่เหมาะสม มีความประณีต มี
ความดีเด่น มีลักษณะเฉพาะพิเศษ ซึ่งเป็น
เครื่องชี้ให้เห็นความเป็นชาติที่เจริญเคียงคู่

กับเอกราชของชาติไทยมาตราบนานเท่านาน

ความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานิยามว่าไม่
ร่ำรวยพอ อันได้แก่ อักษรวิธ เป็นเรื่องที่ว่าด้วยตัวหนังสือ การ
เขียน และการอ่าน บางทีเขียนเหมือนกัน แต่อ่านต่างกัน

และมีความหมายต่างกันไปด้วย บางครั้งเขียนเหมือนกัน อ่านเหมือนกัน หรือบางครั้งเขียนต่างกันแต่อ่านเหมือนกันและความหมายต่างกัน

ตัวอย่างเช่น เขียนเหมือนกัน อ่านต่างกัน ความหมายต่างกัน เช่น

คำว่า "ปรัก" อ่านออกเสียงว่า ปรัก หมายถึง เงิน แต่ถ้าอ่านว่า ปะ-หรั๊ก หมายถึง หัก หรือพัง

คำว่า "เพลา" อ่านออกเสียงว่า เพลา หมายถึง ตัก ขา, ราชศัพท์ใช้ว่า พระเพลา หรือ หมายถึง แกน สำหรับสอดในคุมรด หรือคุมเกวียน อ่านออกเสียงว่า เพล-ลา หมายถึง เวลา

ที่เขียนเหมือนกัน อ่านเหมือนกันและมีความหมายต่างกัน เช่น คำว่า "รัก" หมายถึง ต้นไม้สกุลหนึ่ง ใช้สำหรับลงพื้นหรือทาสีต่าง ๆ

"รัก" หมายถึง ชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยความชื่นชม ยินดี

ลักษณะเช่นนี้เวลาใช้เขียนหรือพูดต้องดูคำแวดล้อม (บริบท) จึงจะรู้ความหมายที่แท้จริง แต่มีบางคำที่เขียนต่างกัน แต่อ่านเหมือนกัน และมีความหมายต่างกัน เช่น

กานต์	หมายถึง	ที่รัก
กาล	หมายถึง	เวลา, ครั้ง, คราว
การ	หมายถึง	การงาน, หน้าที่, กิจ
กาญจน์	หมายถึง	ทอง
		เป็นต้น

ภาษาไทยมีศักดิ์ของคำ หรือการใช้คำสุภาพและคำแสดงฐานะของบุคคล นับว่าเป็นเอกลักษณ์ในภาษาที่ในภาษาอื่นไม่มี เช่น คำสรรพนามเรียกชื่อ ตัวเอง มีคำว่า

กู	}	ใช้กับผู้ที่สนิทสนม
อัว		
ฉัน		คำพูดทั่วไป (คำสุภาพ)
ข้าพเจ้า		ใช้ในเรื่องที่ เป็นแบบแผน
ผม		คำพูดทั่วไป (คำสุภาพ)
กระผม		ใช้ในเรื่องที่ เป็นแบบแผน
เกล้ากระหม่อม	}	ใช้ในคำราชาศัพท์
ข้าพระพุทธเจ้า		
ฯลฯ		

คำเหล่านี้ใช้ตามฐานะของบุคคล ทั้งยังเป็นการแสดงระดับวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย ถึงแม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่เรายังใช้คำเหล่านี้ตามฐานะแห่งบุคคลอยู่เช่นเดิม นอกจากนี้ยังมีการใช้คำไวพจน์ (คำที่มีรูปต่างกันแต่มีความหมายคล้ายกัน หรือคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน) เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการใช้ภาษาซึ่งความหมายของคำที่ใช้นั้นขึ้นอยู่กับคำแวดล้อม (บริบท) ตัวอย่างเช่น

นอนไปเกิดแม่จะกล่อม นวลละม่อมแม่จะไกว
ทองคำแม่यरอรให้ สายสุดใจเจ้าแม่เอ๋ย
เพลงกล่อมลูก

คำว่า นวลละม่อม ทองคำ สายสุดใจ ในที่นี้
มีความหมายถึง ลูก แต่ความหมายที่แท้จริงไม่ได้หมายถึง ลูก

แต่โบราณกาลเราับพุทธศาสนาเข้ามาเป็นศาสนา
ประจำชาติ ศัพท์ต่างๆ เราก็ต้องรับคำบาลีมาใช้ เพราะเป็น
ศัพท์เฉพาะที่ใช้ใน ศาสนาพุทธ คำบาลีจึงเข้ามาปะปนอยู่ใน
ภาษาไทย ทำนองเดียวกันเราับวรรณคดีสันสกฤตมาจาก
อินเดีย เช่น เรื่องรามายณะ ศกุนตลา สาวตรี ศัพท์ภาษา
สันสกฤตก็ติดเข้ามาอยู่ในภาษาไทยด้วย ภาษาเขมรก็เช่นกัน
เราับมาเพราะเหตุผลการเมือง การปกครอง แต่อย่างไรก็ดี
ภาษาใดที่เราับเข้ามาใช้ เราไม่ได้นำมาใช้ทั้งดุ้นเลย เรามีวิธี
การดัดแปลงกับวิธีการออกเสียงให้เหมาะสมกับวิธีการออก
เสียงแบบไทยๆ กล่าวคือ ดัดแปลงให้เหมาะสมกับลิ้นของคนไทย
และด้วยการดัดแปลงจนเสียงเป็นไทยนี้เอง ทำให้คำที่เรานำมา
ใช้นั้นได้กลืนหายกลายเป็นภาษาไทยเกือบทั้งหมด ตัวอย่าง
เช่น คำว่า ศรี ออกเสียงควบกล้ำ แต่เราเสียงว่า *สี* เราไม่
ออกว่า *สะ-รี/ศรี* ตามแบบของเข

สิริ	เดิมออกเสียง	<i>สี-รี</i>
	เราออกเสียง	<i>สี-หรี</i>
กำเนิด	เดิมออกเสียง	<i>กำ-เหนิด</i>
	เราออกเสียง	<i>กำ-เนิด</i>
อาดมา	เดิมออกเสียง	<i>อาด-มา</i>
	เราออกเสียง	<i>อาด-ตะ-มา</i>

หรือแม้แต่ภาษาของเราเองก็ออกเสียงแบบไม่มีกฎแน่นอนก็มี
เช่น

ตุ๊กตา	ออกเสียง	<i>ตุ๊ก-กะ-ตา</i>
ตุ๊กแก	ออกเสียง	<i>ตุ๊ก-แก</i> (ไม่ออกเสียงเป็น <i>ตุ๊ก-กะ-แก</i>)
กรมหลวง	ออกเสียง	<i>กรม-มะ-หลวง</i> (ไม่ออก เป็น <i>กรม-หลวง</i>)
ราชบุรี	ออกเสียง	<i>ราช-บุ-รี</i> (ไม่ออกเสียง <i>ราช-ชะ-บุ-รี</i>)

และในบางคำออกเสียงได้ทั้ง 2 อย่าง เช่น

คมนาคม	ออกเสียงว่า	<i>คะ-มะ-นา-คม</i> <i>คม-มะ-นา-คม</i>
คุณคำ	ออกเสียงว่า	<i>คุณ-คำ</i> <i>คุณ-นะ-คำ</i>
ภรรยา	ออกเสียงว่า	<i>พัน-ยา</i> <i>พัน-ระ-ยา</i>
สยามานุสสติ	ออกเสียงว่า	<i>สะ-หยาม-มา-นุค-สะ-ติ</i> <i>สะ-หยา-มา-นุค-สะ-ติ</i> เป็นต้น

เอกลักษณ์ของการใช้คำในภาษาไทย พระเจ้า
วรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เคยทรงย้าว่าเป็น
อัจฉริยลักษณ์ของภาษาไทยโดยเฉพาะ

ถ้อยคำภาษาเป็นเครื่องแสดงออกถึงสติปัญญาของ
ผู้ใช้ การตรวจสอบเขาว์ปัญญาจึงใช้การพิจารณาถ้อยคำเป็น

วิธีพื้นฐาน เพราะผู้ที่มีเขว้าปัญญาสูงจะใช้อยู่คำรักถูกถูกต้อง
เหมาะสมมากกว่า เขาใจความแตกต่างของถ้อยคำต่างๆ มาก
กว่า ดังคำประพันธ์กล่าวไว้ว่า

กานบัวบอกลึกคั่น	ชลธาร
มารยาทส่อสันดาน	ชาติเชื้อ
โศคนลาคนพระคำขาน	ควรทราบ
หย่อมหญ้าเหยี่ยวแห่งเรือ	บอกรายแสดงคืน
	โคลงโลกนิติ

ความเจริญของบ้านเมืองทำให้เกิดความเจริญทาง
ภาษา ความเจริญทางภาษามีกำเนิดใหม่ไม่เว้นแต่ละวัน คำ
เก่านี้มีความหมายใหม่บ้าง เป็นคำดั้งเดิมเพื่อเรียกสิ่งใหม่และ
ความคิดใหม่ โดยนำมาประสมกันบ้าง หรือนำเอาภาษาของเขา
มาใช้ทั้งดุ้น เพราะคิดคำแทนไม่ทัน ส่วนนวนโวหาร สแลง
แปลกๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้เกิดความสับสน และสงสัยใน
ความหมายและความถูกต้อง เช่น วรรณกรรมก้าวหน้า
วรรณกรรมเพื่อชีวิต ความหมายที่ใช้นั้น ไม่ใช่ความหมายที่แท้
จริง แต่มีความหมายลึกซึ้งลงไปอีก

คำว่า ภาพพจน์ คำนี้ กรมหมื่นนราธิปพงศ์
ประพันธ์ ได้ทรงคิดตั้งขึ้นเทียบกับคำว่า Figure of Speech
แต่เราจะมีคามหมายคือ ภาพพจน์ก็เห็น เช่น ภาพพจน์ของ
ตำรวจไทย ภาพพจน์ของครูในปัจจุบัน ภาพพจน์ของประเทศ
ไทย เป็นต้น

ความหมายที่ถูกต้องของ Figure of Speech คือ
จินตภาพ (Image) นี่ก็คือตัวอย่างที่ใช้นกันอย่างสับสน

การเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลง
หลายประการ ดูเสมือนเป็นความเจริญ แต่ก็เป็นสิ่งที่น่ากลัว

สำหรับภาษา กล่าวคือการใช้ภาษาไทยตามใจชอบอย่าง
ที่เรียกว่า พูดและเขียนได้ตามใจคือไทยแท้ ซึ่งอาจจะสร้างความ
เสื่อมให้กับภาษาได้แก่

การใช้คำหรือภาษาต่างประเทศโดยไม่จำเป็น ภาษา
ต่างประเทศเข้ามาพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยี สังคม
เศรษฐกิจและการเมือง คำหรือสำนวนที่ใช้จึงใช้กันอย่างไม่
ระมัดระวัง ตัวอย่างเช่น

"เสื้อที่คุณจะใส่ sizes s ไซ้ใหม่"

"อย่าโชว์ฟอร์มให้มากนัก"

"เขา Worry ฉันมากอยู่แล้ว"

"ทำไมต้องซีเรียส์กับการใช้ภาษาของคนรุ่นใหม่"

ด้วย"

"เรื่องของ Concept นี่มีแน่...มันต้อง discuss

กันก่อน"

ฯลฯ

การใช้คำตัดลัดสั้น หรือการกร่อนคำ เป็นการทำให้
เสียงของพยางค์ในคำบางคำหายไป และยังคงเหลือบางส่วน
ไว้ ปัจจุบันมีใช้กันมากในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น

ดิฉัน	ออกเสียงเป็น	เดียน คั้น
รับประทาน	ออกเสียงเป็น	ทาน รับ รับทาน
มหาวิทยาลัย	ออกเสียงเป็น	มหาลัย, มหาทลัย, มหาลัย
โรงพยาบาล	ออกเสียงเป็น	โรงบาล
กิโลกรัม	ออกเสียงเป็น	โด

สโมสร	ออกเสียงเป็น	สโม	แจ้ว	หมายถึง	คือ เยี่ยมยอด	เป็นต้น
อาจารย์	ออกเสียงเป็น	จาน, จารย์				
ราชบุรี	ออกเสียงเป็น	ราด-รี	ด้วย			
ปลากระป๋อง	ออกเสียงเป็น	ปลา-ป๋อง, ป้า-ป๋อง				

การใช้คำสแลง (Slang) พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ให้ชื่อว่า คำคะนอง เพราะเป็นภาษาปาก คำนี้ผูกขึ้นมาใช้พูดกันในระดับไม่เป็นแบบแผน เกิดจากคนกลุ่มหนึ่งที่มีอารมณ์ขัน คิดล้อเลียนพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มของตน หรือคิดคำแทนคำที่มีใช้อยู่แล้วแต่ความหมายไม่ชัดเจนชวนซึ่ง ฉะนั้นเขาจึงหาคำใหม่เอาไว้อล้อเลียนกลุ่มของตนแล้วนำมาใช้ล้อเลียนสังคมเล่นเป็นการสนุกคะนองปาก คำเหล่านี้แพร่หลายจนถือเป็นแฟชั่น (สมัยนิยม) ไม่ใช่คำหยาบหรือคำต่ำ ถือว่าเป็นคำพิเศษและเป็นสัญญาณที่รู้กันว่าหมายถึงอะไร ถึงแม้ว่าไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับว่าถูกต้องตามหลักภาษา แต่นักภาษาเห็นว่าคำสแลงทำให้ภาษาเกิดรสชาติ มีชีวิตชีวา คำสแลงเกิดง่าย ดายเร็ว บางคำใช้เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นก็หายไปก็มี เช่น *เด็กฮาร์ด ขวาคอก* *ขอบ น็อคหลวม ตกกระป๋อง* เป็นต้น

คำบางคำยังคงอยู่ใช้จนถึงปัจจุบันก็มี เช่น

ฝอย	หมายถึง	พูดไร้สาระเกินความจริง
กินยันป้าย	หมายถึง	กินไม่รู้จักอิ่ม กินจนของกินหมด
แซว	หมายถึง	เย้าแหย่

ศาสตราจารย์โจชัว วัตมุต (Prof. Joshua Whatmough) นักวิชาการทางนิรุกติศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *Language A Modern Synthesis* ของเขาว่า *"ภาษาย่อมเจริญก้าวหน้า ผันแปรไปพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง และในทางกลับกัน ภาษาจะช่วยให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าด้วย"*

ย่อมเป็นที่ยอมรับอยู่ว่าในปัจจุบันการพูดและการเขียนภาษาไทยไม่ค่อยคำนึงถึงแบบแผนของภาษา จะเป็นด้วยการศึกษาภาษาไทยของเราไม่ได้ผลเหมือนแต่ก่อน เพราะนับตั้งแต่ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการใช้ภาษาไทยและการเรียนการสอนภาษาไทย ผู้สอนขาดความรู้ความชำนาญด้านภาษาไทยโดยตรง เนื้อหากิจกรรมหลักสูตรไม่น่าสนใจ ไม่น่าศึกษา รวมทั้งวิธีการสอนของครูผู้สอนไม่มีวิธีการที่จูงใจผู้เรียน และประการสุดท้ายผู้เรียนขาดความสนใจตั้งแต่ชั้นเล็กๆ และความไม่รับผิดชอบส่วนบุคคลที่คิดว่าภาษาไทยใช้อย่างไรก็ได้ ทั้งหมดนี้ย่อมเป็นปัจจัยแห่งความเสื่อมของภาษาไทย ผลที่ปรากฏออกมาในรูปที่ผิดๆ แพร่หลายอยู่ในขณะนี้ไม่ว่าวิทยุ โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา หนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ

ประการสุดท้ายที่จะกล่าวถึงคือ การออกเสียงไม่ถูกต้อง ได้แก่ การออกสำเนียงภาษาตะวันตกมาใช้ ซึ่งไม่มีใน

ภาษาไทย

การออกเสียงพยางค์ต้นเป็น /s/ /sh/ /ch/

เช่น สบาย [saʔba:y]

ชุดสวย [chuouay]

การออกเสียงพยางค์ท้ายเป็น /s/ หรือ /t/

เช่น ยาก ออกเสียงเป็น ยากส์

มัน ออกเสียงเป็น มันส์

ปารีส ออกเสียงเป็น ปา'ริส หรือ
แพ'ริส

การออกเสียงสับสน /ร/ กับ /ล/ เช่น

อย่าลอกเลียนแบบ ออกเสียงเป็น
อย่า'รอกเรียน
แบบ

ผมรักคุณ ออกเสียงเป็น ผม'ลั'กคุณ

โรงเรียน ออกเสียงเป็น โรง'เรียน

หรือ การออกเสียงควบกล้ำไม่ชัดเจนและหายไป

เช่น

กลับกลาย ออกเสียงเป็น กั'บกาย

อังกฤษ ออกเสียงเป็น อัง'กิด

นาเกลือ ออกเสียงเป็น นา'เกือ

ประเทศกรีก ออกเสียงเป็น ประ'เทศ'กีก

ความกลัวใจ ออกเสียงเป็น
ฟั'ม'กั'ม'ใจ
เป็นต้น

เหตุข้างต้นนี้มีอยู่มากในปัจจุบัน เนื่องจากผู้ใช้

ภาษาขาดความระมัดระวังและเกิดจากความเคยชิน โดยมีได้มี
การปรับปรุงแก้ไขจึงทำให้ความเป็นไทยหายไปด้วย ดังนั้นเรา
จึงควรหันมาฝึกตั้งแต่วันนี้ เพื่อเกียรติภูมิของชาติและตนเองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรง
มีพระราชดำรัสว่า

"...ปัญหาเรื่องการออกเสียงนั้นก็เป็นอันตรายอย่างยิ่ง นึกถึง
คำว่า มหาวิทยาลัย เดิมนั้นทางโทรทัศน์หรือทางวิทยุได้ยินว่า
"มหาวิทยาลัย" กลายเป็น "วิทยาลัยหมา" ออกจะอันตราย
ซึ่งเรายอมไม่ได้ บางอย่างเรายอมได้ อย่างคำว่า "ฉัน" ที่จริง
เขียนว่า "ฉัน" แต่ว่าพูดกัน "ชัน" ทั้งนั้นก็ต้องยอมไว้บ้าง
... แต่คำว่า มหาวิทยาลัยเราอย่ายอม แสดงให้เห็นว่ามีปัญหา
ต่างๆ และบางครั้ง บางอย่างเราต้องยอม บางสิ่งบางอย่างเรา
ต้องคัดค้านอย่างเด็ดขาด..."

เป็นความจริงอย่างหนึ่งที่ว่า ภาษาคงมีการ
เปลี่ยนแปลงตามสมัย ถ้าไม่เช่นนั้นภาษาก็จะไม่คงอยู่ แต่
การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องทำให้ดีขึ้นไม่ใช่ทำให้เสื่อมลงดัง
พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน

"ภาษาไทยเราต้องหวงแหน เป็นภาษาของเราเองมาแต่
โบราณกาล เราต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในการออกเสียงให้
ถูกต้องชัดเจน รักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้คำ..." □□

หนังสืออ้างอิง

นายกรัฐมนตรี, สำนัก คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ รายงานผลการสัมมนาเรื่องวัฒนธรรมทางภาษาไทย

กรุงเทพฯ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ๒๕๒๖

แน่น้อย บุญบุตร "คำคะนองในหนังสือพิมพ์รายวันระหว่างปี พุทธศักราช ๒๕๒๑-๒๕๒๕" วิทยานิพนธ์ปริญญา

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๕

ผะอบ โปษะกฤษณะ ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ รวมสาส์น ๒๕๒๖

วิจิตรา แสงพลสิทธิ์ และคนอื่น ๆ การให้ภาษาไทย (ไทย ๑๐๑) กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์ ๒๕๒๒

ศักดิ์ดา บัณฑิตเพ็ชร ภาษากับการสื่อสาร นครปฐม มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๒๕

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ภาษาไทยกับคนรุ่นใหม่และรวมกลอนบ่อนตีกกิต กรุงเทพฯ เล็คดีไทย ๒๕๓๐

แสงจันทร์ ตรีขกุล "การแปรของ ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ตามวันลีลา : การศึกษาการออกเสียงของผู้ประกาศ

ข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียง ภาคเอฟเอ็มในกรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๕

อุปทิศศิลปสาร, พระยา หลักภาษาไทย พระนคร ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๒๕

ลูกค้า คือ บุคคลสำคัญที่สุดที่มาเยือนเราในสถานที่นี้ เขามีได้ฟังเรา เราต่างหากที่จำต้องฟังเขา เขามีได้
มาจัดจ้งหะการทำงานของเรา หากแต่การรับใช้เขา คือ วัตถุประสงค์ของงานของเรา เขามีใช้บุคคลภายนอก เขาเป็น
ส่วนหนึ่งของธุรกิจนี้ทีเดียว ในการรับใช้เขา เราได้ช่วยเหลืออะไรเขาเลย เขาเป็นฝ่ายช่วยเหลือเรา โดยให้ออกาสแก่
เราที่จะรับใช้เขา

มหาตมะ คานธี